

UOT 327

ABŞ-IN AVROPADAKI NÜVƏ ARSENALI

Hafiz KƏRİMLİ*

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 22 yanvar 2025; çapa qəbul edilmişdir: 7 fevral 2025; online-da çap edilmişdir: 19 mart 2025.

Received: 22th of January, 2025; accepted: 7th of February, 2025; published online: 19th of March, 2025.

Açar sözlər: ABŞ, nüvə silahı, ABŞ-Avropa əlaqələri, atom bombaları, II Dünya müharibəsi

Giriş

Müasir dövrdə dünyada 9 ölkə nüvə silahına malikdir: ABŞ, Rusiya, Fransa, Çin, Böyük Britaniya, Pakistan, Hindistan, İsrail və Şimali Koreya. Ümumilikdə, qlobal nüvə ehtiyatı isə 13 minə yaxındır. Üstəlik, ABŞ, Rusiya və Çin də daxil olmaqla, demək olar ki, bütün böyük nüvə dövlətləri indi öz nüvə arsenallarını ölçüsü və keyfiyyəti baxımından əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Bu da öz növbəsində dünyada yeni nüvə müharibəsi riskini artırır.

ABŞ Rusiyadan sonra dünyanın ikinci ən böyük nüvə dövləti olmağına baxmayaraq, həm də ilk nüvə dövləti hesab edilir. ABŞ silahlarının dağıdıcı imkanları çox genişdir. Ən güclü silah olan B83 cazibə bombası Xirosimaya atılan bombadan 80 dəfədən çox güclüdür. Ən kiçik silah bunun yalnız 2%-i qədər partlayıcılıq dərəcəsinə malikdir. Hal-hazırda ABŞ-in arsenalında 5500 nüvə başlığı mövcuddur.

ABŞ 1950-ci illərdən, Sovet İttifaqı ilə Soyuq Müharibə gərginliyinin artdığı vaxtdan bəri Qərbi Avropadakı NATO bazalarında da öz nüvə silahlarını yerləşdirib. Silahlar ilk dəfə 1954-cü ildə Böyük Britaniyaya, daha sonra Almaniya, İtaliya, Fransa, Türkiyə, Hollandiya, Yunanıstan və Belçikaya təhvil verilib. Lakin sonrakı illərdə bəzi dövlətlər ABŞ-in nüvə silahlarını ölkədən çıxardı. Bu gün ABŞ-in taktiki nüvə silahları NATO üzvü olan yalnız beş ölkədə-Belçika, Almaniya, İtaliya, Hollandiya və Türkiyədəki hava bazalarında qalır.

1. ABŞ-in nüvə silahlarının tarixi

Nüvə silahı nüvə reaksiyası və ya parçalanma reaksiyalarının birləşməsindən əldə edilən və nüvə partlayışı yaradan partlayıcı silahdır. Digər partlayıcılardan fərqli olaraq, bu silah daha çox ziyan vurmaq üçün istifadə olunur. Nüvə partlayışı xarakterinə görə digər döyüş sursatlarından fərqlənir və düşdüyü ərazidə olan hər şeyi tamamilə məhv etmək gücünə malikdir (9, s. 8).

Amerika Birləşmiş Ştatları ilk dəfə 1939-cu ildə prezident Franklin Ruzveltin əmri ilə II Dünya Müharibəsi zamanı nüvə silahı hazırlamağa başladı. General Lesli Qrovesin rəhbərliyi altında bomba istehsalı ilə əlaqəli komponentlərin tədqiqi, istehsalı və sınaqdan keçirilməsi üçün otuzdan çox müxtəlif sahələr tikildi. Bunlara fizik Robert Oppenheymerin rəhbərliyi altında Nyu-Meksikoda yerləşən Los Alamos Milli

* magistrant, Bakı Avrasiya Universiteti

e-mail: hafizkerimov36@gmail.com

<https://doi.org/10.30546/25194011.2025.14.1.020>

Laboratoriyası, Vaşinqtondakı Hanford plutonium istehsalı müəssisəsi və Tennesidəki Y-12 Milli Təhlükəsizlik Kompleksi daxildir.

Amerika Birləşmiş Ştatları nüvə reaktorlarında plutoniumun hazırlanmasına və uran-235 istehsalı üçün elektromaqnit və qazlı diffuziya ilə zənginləşdirmə proseslərinə böyük sərmayə qoyaraq, 1945-ci ilin ortalarına qədər istifadə edilə bilən üç silah hazırlaya bildi. İlk silah olan “Trinity” (Üçlük) adlı silah təxminən plutonium tipli silah idi və 1945-ci ilin 16 iyulunda Nyu Meksikada sınaqdan keçirilmişdir. ABŞ Riçland şəhərində bu cür plutonium tipli silahların istehsalını artırmaq və öz nüvə silahı arsenallarını gücləndirmək üçün Hanford plutonium istehsalı müəssisəsini qurdu.

1945-ci ildə başlanması planlaşdırılan Yapon adalarının planlı işğalı və Yaponiyanın təslim olmaması ilə üzləşən Prezident Harri S. Truman Yaponiyaya atom basqınları əmrini verdi. Belə ki, İkinci Dünya müharibəsinin son günlərində nüvə silahı ABŞ tərəfindən iki dəfə istifadə edildi. İlk hadisə 1945-ci il avqustun 6-da səhər saatlarında uran tipli silahın Yaponiyanın Xirosimaya atılması zamanı baş verdi. Üç gün sonra, avqustun 9-da həmin ölkənin Naqasaki şəhərinə plutonium tipli silah atıldı və nəticədə şəhərin 60%-i məhv edildi. 1945-ci ildə ABŞ-ın Yaponiyaya atdığı nüvə silahları bu ölkəyə böyük ziyan vurdu. İstifadə edilən bu silahlar nəticəsində əksəriyyəti mülki şəxslər olmaqla ümumilikdə 132 min insan həyatını itirdi. Bu hadisələrdən sonra nüvə silahının istifadəsi ilə bağlı müzakirələr geniş vüsət aldı (2, s. 46).

1946-cı ilin yanvarında Londonda keçirilən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının birinci Baş Assambleyasında nüvə silahının gələcəyi müzakirə edildi və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Atom Enerjisi Komissiyası yaradıldı. Bu komissiyanın məqsədi nüvə silahının istifadəsini dayandırmaq idi. ABŞ “Baruch” planı adlı bir həll təklifi təqdim etdi. Bu plan bütün təhlükəli atom fəaliyyətlərinə nəzarət edən beynəlxalq qüvvələrin olması ilə bağlı idi. SSRİ bu təklifə qarşı çıxdı və onu rədd etdi. Sovet təklifi nüvə tərk silahını ehtiva edirdi. Həm Amerika, həm də Sovet İttifaqının təklifləri BMT tərəfindən rədd edildi.

ABŞ-ın atom ehtiyatı kiçik idi və onun həcmi ciddi şəkildə qorunan bir sirr idi. Bu atom ehtiyatı II Dünya müharibəsindən dərhal sonra yavaş-yavaş artmağa doğru gedirdi, çünki ABŞ-ı ehtiyatın həcmi xeyli artırmağa sövq edən həm yerli, həm beynəlxalq qüvvələr var idi. Beynəlxalq qüvvələr Soyuq Müharibənin artan gərginliyinə yönəlmişdi və bunlara Çinin itirilməsi, Sovet İttifaqının atom gücünə sahib olması və Koreya müharibəsinin başlaması daxil idi. Yerli qüvvələrdən olan Truman administrasiyası və Eynhauer administrasiyası isə hərbi xərcləri azaltmaq, büdcə kəsirindən və inflyasiyadan qaçmaq istəyirdi. Nüvə silahlarının daha çox pul müqabilində zərbə verdiyi bəlli idi və eyni zamanda Sovet İttifaqının təhdidlərinə cavab vermək üçün ən sərfəli üsul olduğu düşünülürdü (9, s. 8).

İkinci Dünya müharibəsinin bitməsindən sonrakı ilk illərdə də ABŞ dünyada yeganə “nüvə dövləti” idi. ABŞ rəhbərliyi Sovet İttifaqının özünə bomba yaratmaqdan çox uzaq olduğunu düşünürdü. Amerika Birləşmiş Ştatları ən azı 1950-ci illərin ortalarına qədər SSRİ-də atom silahının yaranmayacağına inanırdı. Lakin 29 avqust 1949-cu ildə Sovet nüvə fiziklərinin işi müvəffəqiyyətlə nəticələndi. Həmin gün partladılan RDS-1 bombası, Qərbdə Stalinin şərəfinə “Co 1” adlandırıldı. Beləliklə, iki ölkə arasında nüvə yarışına başladı.

Bu səbəbdən də ABŞ 1950-ci ildən başlayaraq Atom Enerjisi Komissiyası öz istehsal müəssisələrini kütləvi şəkildə genişləndirməyə başladı və nəticədə bu, ABŞ-ın ən böyük şirkətlərindən birinə çevrildi. ABŞ-ın 1949-1950-ci illərdəki gərgin müzakirələrindən sonra bu istehsal qısa bir müddətdə güclü hidrogen bombasına daxil edildi (7, s. 14).

1990-cı ilə qədər Amerika Birləşmiş Ştatları 65-dən çox müxtəlif növdə 70.000-dən

çox nüvə başlığı istehsal etmişdi. Onların məhsuldarlığı 1 kilotondan 25 meqatonluq B41 bombasına qədər dəyişirdi. Ümumiyyətlə, 1940-1996-cı illər ərzində ABŞ nüvə silahının inkişafına ən azı 11,3 trilyon dollar ayrılmışdı və bu məbləğin yarıdan çoxu silah üçün çatdırılma mexanizmlərinin qurulmasına xərclənmişdi. Nüvə tullantılarının idarə edilməsi və ətraf mühitin bərpası üçün isə toplam 709 milyard dollar sərf edilmişdi.

1989-cu ildə soyuq müharibənin başa çatmasından və 1991-ci ildə Sovet İttifaqının dağılmasından sonra ABŞ nüvə proqramı ciddi şəkildə məhdudlaşdırıldı; nüvə sınaqları proqramını dayandırdı, yeni nüvə silahlarının istehsalını dayandırdı və 1990-cı illərin ortalarına qədər Prezident Bill Klintonun dövründə nüvə ehtiyatını yarıya qədər azaltdı. Bir çox keçmiş nüvə obyektləri bağlandı və onların əraziləri ətraf mühitin abadlaşdırılması hədəfinə çevrildi. ABŞ-ın məqsədi silah istehsalından ehtiyatların idarə olunmasına yönəldildi. Belə ki, ABŞ tam miqyaslı nüvə silahlarından istifadə etmədən köhnəlmiş silahların yenidən sınaqdan keçirilməsinə başladı (1, s. 9-12).

Sınaq müddətində ABŞ-ın nüvə təhlükələrinə məruz qalan vətəndaşlara təzminat olaraq ən azı 759 milyon dollar ödənilmişdi. ABŞ-ın keçirdiyi "Bravo" sınağından sonra Yaponiya vətəndaşları nüvə partlayışına məruz qaldığı üçün ABŞ bu ölkəni ərzaqla təmin etdi və eyni zamanda Yaponiya hökumətinə 15 milyon dollardan çox pul ödədi. Mənbələrin məlumatına əsasən, təkcə 1998-ci ildə ABŞ nüvə silahı və onunla bağlı proqramlara təxminən 35,1 milyard dollar vəsait xərclənmişdir (3, s. 58-60).

Corc Buş prezidentliyi dövründə və xüsusilə 2001-ci il 11 sentyabr terror hücumlarından sonra ABŞ-ın yeni nüvə silahlarının layihələndirilməsini və ehtiyatların idarə olunması səbəbindən nüvə sınaqlarını bərpa etməyi düşünürdü. Həmin dövrdə respublikaçılar iddia edirdilər ki, kiçik nüvə silahları böyük nüvə silahlarından daha çox istifadə olunur və bu silahlar düşmən təhlükəsinə qarşı daha çox effektiv təsirə malikdir.

Hal-hazırda 2024-cü ildə ABŞ-ın 1770 yerləşdirilmiş nüvə başlığına, 1938-i ehtiyatda olan və 1336-sı istifadəyə yararlı olmayan (cəmi: 5044) nüvə başlığına malik olduğu təxmin edilir. 1370 strateji döyüş başlığı ballistik raketlərə, 300-ü ABŞ-dakı strateji bombardmançı bazalara, 100-ü isə Avropadakı hava bazalarında taktiki bombalara yerləşdirildi.

2. ABŞ-ın Avropadakı nüvə arsenalı

NATO-nun nüvə proqramı çərçivəsində Amerika Birləşmiş Ştatları Soyuq Müharibə dövründə Avropanın bəzi ittifaq üzvü ölkələrində nüvə silahı yerləşdirdi. Belə ki, 1950-1960-cı illərdə bağlanmış ikitərəfli razılaşmalar vasitəsilə Almaniya, Hollandiya, Belçika, İtaliya, Kanada, İngiltərə, Cənubi Koreya, Türkiyə, İngiltərə və Yunanıstan öz ərazilərində ABŞ-ın taktiki nüvə silahlarını qəbul etdilər. Lakin Soyuq Müharibə dövründə NATO-ya üzv olan dövlətlərin heç də hamısı öz sərhədləri daxilində bu nüvə silahlarını qəbul etməmişdilər. Bunlara İspaniya və Norveç misal göstərmək olar (5, s. 325-329).

1960-cı ildə ABŞ-ın Avropadakı taktiki nüvə silahlarının sayı 3000 olsa da, bu rəqəm 1970-ci ildə 7000-ə yüksəldi. 1984-cü ildə amerikalı politoloq, Karter administrasiyasında Milli Təhlükəsizlik Şurasının keçmiş təhlükəsizlik koordinatoru Samuel Hantinqton əminliklə yazırdı ki, heç bir Amerika prezidenti Avropaya adi hücum cavab olaraq, nüvə silahından istifadəyə icazə verməyəcək.

1991-ci ildə Buş və Mixail Qorbaçov Rusiyanı taktiki təyyarələr üçün nüvə silahlarının döyüş başlıqlarını ləğv etməyə sövq etdi və bu zaman ABŞ da öz taktiki nüvə silah arsenalını 1500-dən 700-ə endirdi. Rusiyanın Şərqi Avropadan taktiki silahlarını çıxarmasına baxmayaraq, ABŞ orada öz nüvə silahlarını saxladı. Çünki bu bombalar ilkin olaraq yerləşdirildikdə, ABŞ-ın əsl hədəfi Şərqi Avropa ölkələri idi.

Ümumiyyətlə, müxtəlif akademik mənbələrə görə, ABŞ-ın Kanadada 1984-cü ilə

qədər, Cənubi Koreyada 1991-ci ilə qədər, Yunanıstanda 2001-ci ilə qədər nüvə silahı olub. ABŞ nüvə silahlarından 100-nü Şərqi İngiltərədəki Leyknhetdə saxlamışdı, lakin 2008-ci ildə hava bazasındakı davamlı xalq etirazından sonra bu silahlarını çıxarmaq məcburiyyətində qaldı. Bu, ABŞ-ın İngiltərədəki 50 illik nüvə silahına son qoydu (8, s. 1-2).

Digər maraqlı cəhət ondan ibarətdir ki, 1990-cı illərin ortalarında Almaniyanın və Türkiyənin iki bazasından və İtaliyanın bir bazasından çıxarılan nüvə silahları ABŞ-a qaytarılmadı, əksinə ABŞ-ın həmin ölkələrdəki əsas bazasına ötürüldü. Belə ki, ABŞ-ın nüvə silahları Almaniya və Nörvenih aviabazalarından Bühel aviabazasına, Türkiyədəki Akıncı və Balıkesir Hava Bazasından İncirlik Hava Bazasına, İtaliya-dakı isə Rimini Hava Bazasından Ghedi Torre Hava Bazasına köçürüldü. Bu ölkələrin hökumətləri həmin silahların mövcudluğunu rəsmi olaraq bəyan etməsələr də, İtaliyanın keçmiş prezidenti və Hollandiyanın keçmiş baş naziri bunun həqiqət olduğunu təsdiqləyiblər.

Müasir dövrdə ABŞ-ın Avropadakı nüvə silahlarının cari sayı 150-200 arası olduğu qeyd olunur. Bunlar dağıdıcı gücü 0,3 ilə 170 kilo ton arasında dəyişən B61-3 və B61-4 bombalarıdır. B61 bombası strateji nüvə silahlarından daha kiçik və istifadəyə yararlı olan taktiki nüvə silahıdır. Taktiki nüvə silahları ümumi ölçülərinə, saylarına, geniş yayılmasına və qorunma texnologiyasına görə strateji nüvə silahlarından daha həssasdır. Ümumilikdə, ABŞ-da bunlardan 200-ə yaxın, Rusiyada isə 2000-ə yaxın var.

ABŞ təyyarələri ilə çatdırılmağa hər an hazır olan bu nüvə silahları hal-hazırda Avropanın beş ölkəsində mövcuddur: Belçika, Almaniya, İtaliya, Hollandiya və Türkiyə. ABŞ-ın nüvə silahlarının bu ölkələrdə yerləşdirilməsi onlar arasında qarşılıqlı əlaqələrin olmasına xidmət edir.

Belçikadakı Kleine Brogel, Almaniya və Hollandiyadakı Volkel aviabazalarının hər birində ABŞ-ın 20-yə qədər nüvə silahı saxlanılır. İtaliyada Aviano və Ghedi Torre hava bazalarında və Türkiyədəki İncirlik hava bazasında isə 70-ə yaxın nüvə silahı mövcuddur.

İtaliyanın Ghedi Torre hava bazasında vəziyyət, xüsusilə diqqətə layiqdir, çünki bazanın silah saxlama qabiliyyəti digər bazalardan təxminən iki dəfə çoxdur. Ghedi Torre-dəki 11 anbarda 44 silah yerinin maksimum tutumundan təxminən 40-ı (90 %-dən çoxu) doludur. Ghedi Torredəki silahların yarısı əvvəllər 1993-cü ildə nüvə əməliyyatlarına son qoyan Rimini Hava Bazasında saxlanılırdı (4, s. 72).

Amerika Birləşmiş Ştatları öz taktiki nüvə silahlarının saxlanması üçün Avropadakı hər bir hava bazasına ildə 200 milyon dollar xərcləyir. ABŞ bu hava bazalarına vəsait ayırmaqla yanaşı, həm də müəyyən zamanlarda mütəxəssislər vasitəsilə həmin nüvə silahları ilə bağlı ekspertiza aparır. Buna 2006 və 2008-ci illərdə Türkiyədəki İncirlik bazasında aparılan ekspertizanı nümunə göstərmək olar.

ABŞ nüvə silahlarının Avropa ölkələrinin ərazilərində yerləşdirilməsi ABŞ və hər bir ev sahibi ölkə arasında bir sıra gizli nüvə sazişləri ilə tənzimlənir. Nüvə sazişləri dörd kateqoriyaya bölünür:

Atom Ehtiyatı Sazişi – Amerika Birləşmiş Ştatları ilə istifadəçi ölkə arasında ikitərəfli müqavilədir. Bu müqavilə həmin ölkə daxilində nüvə silahlarının tətbiqi, saxlanması, təhlükəsizliyi, habelə onların xərclərinin bölüşdürülməsi ilə bağlı məsələlərə əsaslanır.

Atom Əməkdaşlığı Müqaviləsi – ABŞ və istifadəçi ölkə arasında qarşılıqlı müdafiə məqsədləri üçün atom məlumatlarının mübadiləsini nəzərdə tutan ikitərəfli müqavilədir.

Xidmət Səviyyəsi Müqaviləsi – ABŞ-ın hərbi xidmətləri ilə istifadəçi ölkə arasında ikitərəfli texniki müqavilədir. O, iki dövlət arasında ehtiyat haqqında sazişi həyata keçirir. Həmçinin bu müqavilə nüvə silahının yerləşdirilməsi və istifadəsi ilə

bağlı təfərrüatları təqdim edir, ölkələrin birgə və fərdi məsuliyyətlərini müəyyənləşdirir.

“Üçüncü tərəf” müqavilələri – ABŞ, istifadəçi ölkə və üçüncü dövlət arasında hökumət səviyyəsində razılaşmalardır (4, s. 61).

Nüvə silahı saxlanılan beş ölkədən yalnız üçü – Belçika, Almaniya və Hollandiya ABŞ-la ikili əsaslı razılaşmalar əldə ediblər. Bu o deməkdir ki, sülh şəraitində həmin ölkələrdəki nüvə silahları ABŞ-ın nəzarəti altında qalır. Milli aviabazalarda nüvə silahlarına nəzarət hər bir bazada ABŞ-ın Hərbi Sursatlara Dəstək Eskadrası tərəfindən həyata keçirilir. Hər bir eskadraya silahların fiziki təhlükəsizliyi, saxlanması və maddi-texniki təminatı və əmr edildiyi təqdirdə nüvə bombalarının milli hava qüvvələrinə təhvil verilməsinə cavabdeh olan təxminən 110 personal daxildir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, nüvə silahları ilə bağlı hər hansı bir qərar vermə səlahiyyəti yalnız ABŞ prezidentinə məxsusdur və müharibə zamanı yalnız onun əmri əsasında bu silahlar istifadə üçün həmin dövlətlərə verilə bilər (4, s. 96).

Nəticə

Məqalədən belə nəticəyə gəlmək olar ki, hal-hazırkı dövrdə ABŞ taktiki nüvə silahlarını NATO üzvü olan yalnız beş ölkədə-Belçika, Almaniya, İtaliya, Hollandiya və Türkiyədəki hava bazalarında saxlayır. Bu nüvə silahlarının toplam sayı 200-ə yaxındır. Amerika Birləşmiş Ştatları yerləşdirdiyi nüvə silahlarını mütəxəssislər tərəfindən tez-tez ekspertiza edərək cari vəziyyətini müəyyənləşdirir. Bu silahları nəzarətdə saxlamaq üçün Hərbi Sursatlara Dəstək Eskadrası fəaliyyət göstərir. Həmin eskadra silahların fiziki təhlükəsizliyi, saxlanması kimi məsələlərə nəzarət edir. Nüvə silahlarının istifadəsi yalnız müharibə zamanı ABŞ prezidentinin əmri əsasında mümkün ola bilər.

ABŞ hava bazalarında nüvə silahlarının saxlanması üçün, demək olar ki, hər il 200 milyon vəsait ayırır. ABŞ-ın Avropa ölkələrində nüvə arsenalını saxlaması həm də onlarla əlaqələrin daha yaxın və sıx olmasına xidmət edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Məmmədli M. Nüvə təhlükəsizliyi və dünya nizamı. Təhlil. Bakı: Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzi, 2022, 20 s.
2. Mustafayeva S. ABŞ-ın xarici siyasəti (1945-2010-cu illər). Dərs vəsaiti. Bakı: ADPU, 2011, 301 s.
3. Sporrer Deniz. ABD nükleer silah politikalarının soğuk savaş və sonrası dövrdə qarşılaşdırılması. Yüksək lisans tezi. Türkiyə: Bursa Uludağ Universiteti, 2019, 128 s.
4. Hans M. Kristensen. U.S. Nuclear Weapons in Europe. Washington D.C: Natural Resources Defense Council, 2005, 102 p.
5. Nichols T. Tactical Nuclear Weapons and NATO. United States: Strategic Studies Institute, 2012, 540 p.
6. Nonstrategic Nuclear Weapons. Washington, D.C: Congressional Research Service, 2022, 48 p.
7. Nuclear weapons. The Nuclear Weapons handbook. Chapter 4. United States: Nuclear Weapons Council, 2020, 20 p.
8. United States nuclear weapons in Europe // London: Mordechai Vanunu House, 2016, 2 p.
9. Wright D. Rethinking Land-Based Nuclear Missiles. US: Union of Concerned Scientists, 2020, 44 p.

Резюме

Хафиз Керимли

Ядерный Арсенал США в Европе

В настоящее время ядерным оружием обладают 9 стран мира: США, Россия, Франция, Китай, Великобритания, Пакистан, Индия, Израиль и Северная Корея. В общей сложности мировой ядерный

арсенал составляет около 13 000 единиц. Более того, практически все основные ядерные державы, включая США, Россию и Китай, сейчас значительно увеличивают размер и качество своих ядерных arsenалов. Это, в свою очередь, увеличивает риск новой ядерной войны в мире.

Несмотря на то, что Соединенные Штаты являются второй по величине ядерной державой в мире после России, они также считаются первой ядерной державой. Разрушительные возможности американского оружия огромны. Самое мощное оружие – гравитационная бомба B83 – более чем в 80 раз мощнее бомбы, сброшенной на Хиросиму. У самого маленького оружия мощность взрыва составляет всего 2 процента от этой. Соединенные Штаты также разместили свое ядерное оружие на базах НАТО в Западной Европе с 1950-х годов, когда возросла напряженность в отношениях с Советским Союзом во время холодной войны. Впервые оружие было поставлено в 1954 году в Великобританию, затем в Германию, Италию, Францию, Турцию, Голландию, Грецию и Бельгию. Однако в последующие годы некоторые страны вывезли из страны ядерное оружие США.

Сегодня тактическое ядерное оружие США остается на авиабазах лишь в пяти странах-членах НАТО – Бельгии, Германии, Италии, Нидерландах и Турции. Общее количество этих ядерных боеголовок составляет около 200. Соединенные Штаты Америки определяют текущий статус своего развернутого ядерного оружия экспертами. Для обслуживания этого оружия действует военная эскадрилья артиллерийской поддержки. Эта эскадрилья контролирует такие вопросы, как физическая безопасность и хранение оружия. Применение ядерного оружия может быть возможно только во время войны на основании приказа президента Соединённых Штатов. США ежегодно выделяют почти 200 миллионов долларов на содержание ядерного оружия на авиабазах. Тот факт, что Соединенные Штаты сохраняют свой ядерный арсенал в европейских странах, также способствует укреплению отношений с ними.

Ключевые слова: США, ядерное оружие, американо-европейские отношения, атомные бомбы, Вторая мировая война

Summary

Hafiz Karimli

US Nuclear Arsenal in Europe

Currently, 9 countries in the world have nuclear weapons: USA, Russia, France, China, Great Britain, Pakistan, India, Israel and North Korea. In total, the global nuclear stockpile is about 13,000. Moreover, almost all major nuclear powers, including the United States, Russia, and China, are now significantly increasing the size and quality of their nuclear arsenals.

This, in turn, increases the risk of a new nuclear war in the world. Despite being the second largest nuclear power in the world after Russia, the United States is also considered the first nuclear power. The destructive capabilities of US weapons are wide. The most powerful weapon, the B83 gravity bomb, is more than 80 times more powerful than the bomb dropped on Hiroshima. The smallest weapon has an explosive rate of only 2 percent of that.

Nowadays, the United States maintains tactical nuclear weapons at air bases in only five NATO member countries – Belgium, Germany, Italy, the Netherlands, and Turkey. The total number of these nuclear weapons is about 200. The United States of America determines the current case of its deployed nuclear weapons by experts. A Military Ordnance Support Squadron operates to maintain these weapons. That squadron controls issues such as physical safety and storage of weapons. The use of nuclear weapons can only be possible in time of war on the basis of the order of the President of the United States. The US allocates almost 200 million annually to maintain nuclear weapons on air bases. The fact that the United States maintains its nuclear arsenal in European countries also serves to make relations with them closer and closer.

Key words: US, Nuclear weapons, US-Europe relationship, Atomic bombs, World War II

Redaksiya heyətinin üzvü f.ü.f.d., dos. Məmmədov Hüseyn Qaraxan oğlunun rəyi əsasında çapa məsləhət görülmüşdür.